

se je vrnil v domovino, toda večkrat se je še vračal v bavarske Atene, zlasti dokler je bil še živ Ažbe. Po vojski sta odprla z Jakopičem slikarsko šolo, kasneje pa je bil nastavljen Sternen kot profesor za slikarski pouk na arhitekturnem oddelku naše univerze. To je v zelo glavnih črtah opisana življenjska pot našega jubilanta. Vse to življenje pa je bilo do vrha napolnjeno z umetnostjo, kateri je od dela do dela izvijal njene skrivnosti in lepote. Danes visi v Sternenovi osebni galeriji nešteto podob, krajin, aktov, portretov, do monumentalnih fresk v frančiškanski cerkvi v Ljubljani in v grajskem poslopju v Mariboru.

Ob lastni živi umetnosti pa je Sternen odkril tudi svet stare slovenske umetnosti. Tu pa si je jubilar pridobil neminljive zasluge kot restavrator. Možnost treznega, nečustvenega presojanja umetnostnega predmeta, kar je značilnost Sternenove umetnosti, je dala slovenskim spomenikom vprav idealnega varuha. Že za centralno komisijo na Dunaju je izvršil obsežna restavratorska dela doma in na tujem ter si tako pridobil sloves odličnega restavratorja. Po vojski je v zvezi s Spomeniškim uradom nadaljeval z ohranitvenim delom in ga opravlja tudi še danes. Njegova največja dela so očiščenje in ohranitev fresk pri sv. Primožu nad Kamnikom, pod njegovimi rokami se je izluščila iz pozabljenja postava Janeza Ljubljanskega, slikarji v Prekmurju, freske v Mošnjah, na Jezerskem, skratka v tem času je restavriral približno šestdeset fresk. Pomembna je bila dalje restavracija celjskega stropa, obokov na Grmu pri Novem mestu in v zadnjem času na Tolstem vrhu na Dolenjskem.

Jubilant, ki je danes še vedno čil in čvrst, skoraj ne pozna nedelavnega dne, marveč je neprestano pri delu, bodisi pred svojim slikarskim stojalom, bodisi pri delu za ohranitvijo spomenikov. Želimo mu še mnogo uspešnih dni in mnogo blagoslovljenega uspeha. Dr. S. Mikuž.

Francè Stelè: Umetnost v Primorju. Pogledi 2/3. Pri Akademski založbi v Ljubljani, 1940. Str. 32. Sl. 25.

S to knjižico nas seznanja prof. Stelè z enim najzanimivejših slovenskih umetnostnozgodovinskih problemov. Umetnost Primorja je tako po geografski legi kakor zgodovinski usodi in umetnostnogeografskem položaju nad vse zanimivo vprašanje, ki odpira nove poglede na celoten kompleks vprašanj naše umetnostne zgodovine, ki pa že samo na sebi nudi znanstveniku hvaležno polje za reševanje čisto umetnostnozgodovinskih teorij. Po dvajsetletnem delu, ki ga je Stelè kot konservator dognal do odličnih rezultatov, so mu ob delu na terenu, ob srečanju z množico slovenskih spomenikov, vzrastli problemi, katere je doslej obdeloval deloma v Monumentih, deloma v Cerkvenem slikarstvu in deloma v razpravah po znanstvenih revijah. Kdor je zasledoval ta znanstveni napor v razvoju in nastajanju, je imel priliko spoznati, kako organično je Stelè korakal od problema do problema, dokler se mu ni gradivo samo po sebi zoblikovalo do nekakega osrednjega vprašanja umetnostnozgodovinske geografije. Ta drobna knjižica, ki jo imamo pred

seboj, predstavlja torej eno tistih dognanj, ki temelji na mnogoterem praktičnem delu, in je v okviru naših umetnostnozgodovinskih teorij popolnoma nova. Nova, morda celo za pisatelja samega, kajti sledeč zaokroženosti teksta po posameznih poglavjih, odgovarja avtor na mnoga vprašanja, ki so danes osrednje važnosti za vso sodobno južноеvropsko umetnostnozgodovinsko znanost. Seveda mu pri tem priskoči v srečanje že sama zanimivost umetnostnega ozemlja, vendar po drugi strani prav to zahteva velikega intelektualnega raziskovalskega truda, kajti z umetnostjo Primorja je bila načeta neznanka, ki je nekje na meji našega slovenskega sveta ustvarjala močno bariero in kjer je marsikatera znanstvena nit vniknila v pesek. Škoda je le, da tako važen problem ni obdelan obširneje in še bolj podprt z reprodukcij-skim gradivom.

Pisatelj je gradivo razdelil na naslednja poglavja: Uvod, Umetnostno zemljepisni okvir, Splošna označba spomeniške posesti Primorja, Značaj zemlje in umetnost Primorja, Zgodovina in politična usoda dežele in nje umetnost, Umetnostni okvir Primorja in Zaključek.

Iz razdelitve gradiva je dobro razvidno, kako je avtor pojmoval predmet v vseh razsežnostih, kakor ga že danes razume moderna umetnostnozgodovinska znanost. Geografsko je Primorje razdelil v tri pasove, od teh je umet. zgodovinski najpomembnejši drugi pas. V tem vidi avtor »jedro umetnostnozgodovinskega problema Primorja« (str. 8). Umetnostno pomeni to ozemlje nekako zatišje, kjer je dana možnost razvoja tudi lokalnim posebnostim. V tem pasu se križata dva najvažnejša umetnostna tokova — sever in jug, oba z močnim kulturnim ozadjem. Važne so pisateljeve ugotovitve o poteh, po katerih je severna kulturna matica iz slovenskega etnografskega ozemlja posredovala umetnostne forme Primorju. Dva tokova dokaže. Eden je šel od »Škofje Loke po obeh dolinah k Soči in čez v Slovensko Benečijo, ob Soči navzdol pa na Kras,« drugi pa mimo »Ljubljane in od Logatca na jug in zahod čez Cerknico, Postojno, Vipavo na Kras in v Istrijo, na Krasu pa se je spojil s slabšim tokom od severa in tako posebno močno prodril v črti od Devina (Sv. Ivan) do Trsta (Kontovelj) prav do morskega brega«. (Str. 11, 12.) Ta dognanja pisateljeva spominjajo v mnogočem tudi na dognanja M. Kosa o selitvenih slovenskih tokovih ter postanejo tako še zanimivejša.

Razgibano je pisano tudi poglavje o značaju zemlje in umetnosti Primorja. Tod ugotovi pisatelj v glavnem, da je umetnostnokulturni okras »kraškega in istrskega dela drugega pasu« tako »praoblikoven, da družni v enotnem pojavu kulturne oblike od prazgodovinskih preko antičnih in srednjeveških do sodobnih« (str. 20), pri čemer je zlasti interesanten primer prastretic primorske zemlje.

Z mislijo o instinktivni nadarjenosti Slovencev za določene umetnostne panoge s pogledom na njihovo pokrajinsko rojaštvo, končuje avtor zanimiva in znanstveno neoporečna izvajanja. »Akademska založba«, ki ima namen izdati vrsto »Pogledov« na zanimiva poglavja iz slovenskega kulturnega prižadevanja, pa dokazuje, kako načrtno je zasnovano njeno delo.

Dr. S. Mikuž.